

MASARYKOVA UNIVERZITA PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra fyziky, chemie a odborného vzdělávání

Etika ve vědě

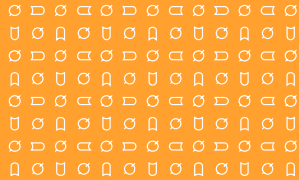

Ilustrace Jeff Fisher

Jak pracuje věda

- Jak může vědec obhájit svá tvrzení a co je v diskuzi nepřípustné?
- Je vědec zodpovědný za výsledky svého bádání?
- V tomto modulu se podíváme blíže otázky, na něž by se měl člověk snažit odpovědět, pokud se jako vědec chce zabývat určitým problémem.
- Jak publikovat výsledky svého bádání a vést diskuzi se svými oponenty.
- Které fundamentální objevy v přírodních vědách zásadně ovlivnily náš pohled na svět.

Proč všude prostupuje takový důraz na spotřebu a výkon?

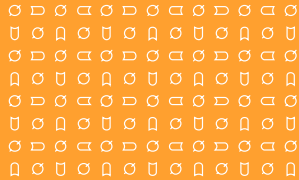
Ti, kteří chtějí být v harmonii s přírodou, se sebou samým, jsou vnímáni jako primitivové. Proč se hledají extrémny, a nehledá se rovnováha?

Kdy se objevil důraz na nutnost užitečnosti života?

Je užitečnost sama o sobě argumentem?

Tato otázka vyvstává při úvahách o smyslu vědecké práce --- vše pro výkon a prosperitu! Jako by mizelo povědomí o tom, že lidé vykonávají řadu činností, které mají smysl samy o sobě nebo které mají jiný smysl než tvorbu zisku.

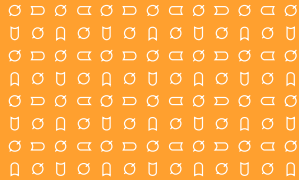
V médiích se stále zprávy zabývají ekonomickými ukazateli a většina argumentace stojí stále na nich. Ale vždyť občané přece potřebují více méně stále totéž jako před 10, 20 lety?

Lepší zdravotnictví je výrazně dražší a je v zájmu všech, ale ostatní položky nepotřebují výrazný nárůst, postačí jen evoluční změna kvality. Nechápu to, kam ty peníze pro občana jdou.

Žijeme na omezené planetě, s politikou stále prosazující růst blahobytu, který je jistě lákavou představou.

Realita je zřetelně pro většinu obyvatel planety jinde, jakou cestou se má člověk ubírat?

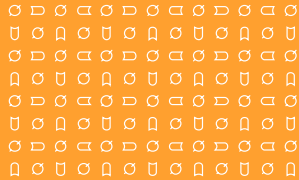

Žijeme v nejparadoxnějším století, protože ještě nikdy v lidské historii jsme neshromáždili tolik znalostí a ještě nikdy jsme toho tolik nezničili.

Vyvstává tudíž velká otázka, a sice, jaká je korelace mezi znalostmi a zkázou.

Když porovnáme škody, jaké mohou napáchat vzdělaní lidé, půjde jistě o mnohem větší škody, než jaké by mohly napáchat zástupy nevzdělaných. Nebojíte se tohoto trendu?

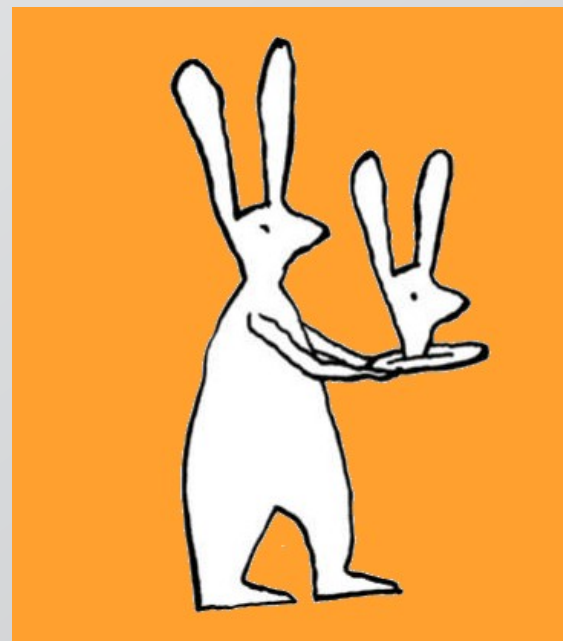
Vědec nalezne řešení určitého problému, je si vědom mnoha souvislostí a vlivů, ať již v dobrém či ve zlém, výzkum může být pro něj etickým problémem. Co je to vlastně dobře?

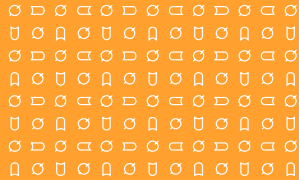
Věda nedává sama o sobě normativní ukazatel, ale vědec-člověk jej má.

Např.: vědci jsou na základě svých zkušeností, znalostí a dovedností přesvědčeni, že je potřeba určitou situaci celospolečensky řešit, ale zůstávají nevyslyšeni.

Vnímají pocity bezmoci, že nedokážou ovlivnit poměry ve společnosti k lepšímu.

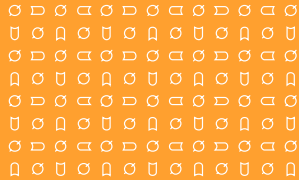
Třeba vědec ví, že i malé změny v určitém parametru mohou mít nepředvídatelně velké účinky, jaké prostředky je ještě etické použít? Jak si má počínat?

Máte představu, proč se dnešní intelektuální analytici nesnaží poskytnout nějaké konstruktivní návrhy či vize, pořád jen samé diagnózy...

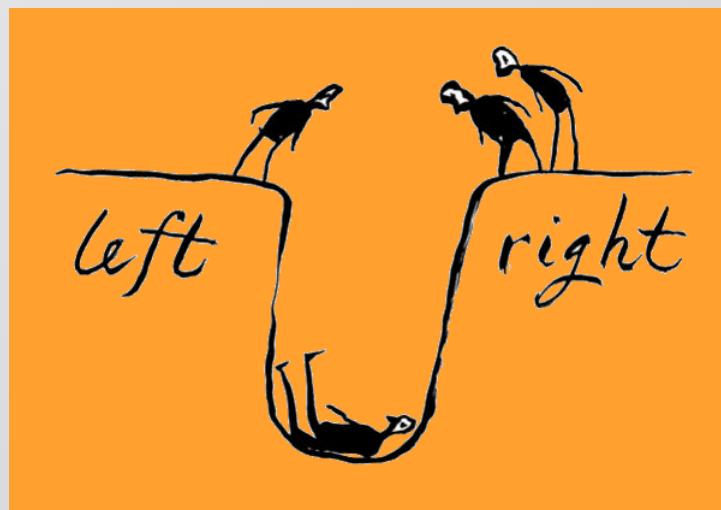

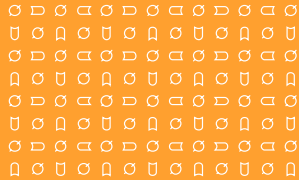

V humanitních vědách nám říkají at' se "Učíme nesoudit",
docela dlouho se to učím, moc mi to nejde,

Ve fyzice se po nás chce, abychom vybrali řešení
jednoznačně.

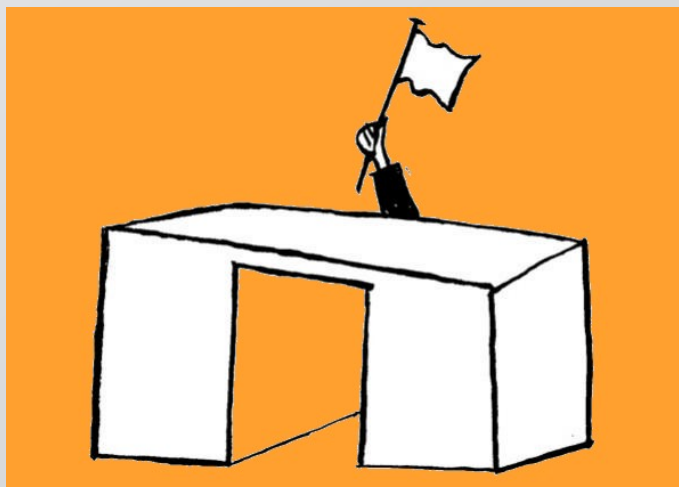
V mnoha situacích v životě musíme volit jednoznačně, jak to
jde všechno dohromady... tolerance a rozhodnutí?

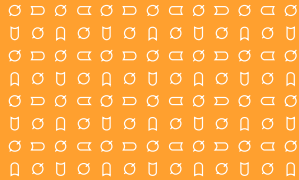

Začíná se rozmáhat až patologický důraz na kontrolu, chápu, že úřad musí mít agendu, ale proč nestačí čestné slovo, něco jako důvěra se zcela vytrácí, proč nevěřit, že všichni lidé dělají vše tak, jak nejlépe umějí a nevysilovat se tolik kontrolou.

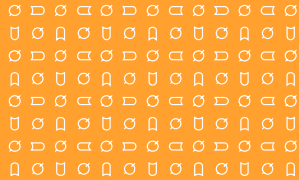
Polovina mé práce je vyplňování výkazů a úředničin a to ještě mohu předat část agendy spolupracovníkům.

Myslím, že smysl téměř každého našeho činu lze najít v motivaci k vlastnímu egoistickému prospěchu. Jak si můžeme myslet, že se svět v takto pojaté celé civilizaci různorodých lidí může blížit nějakému optimu?

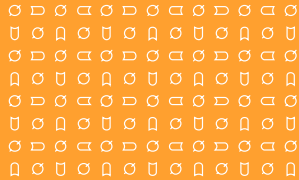

Často se setkávám s následující situací.

Vidím, že něco nefunguje a mám nápad, jak problém řešit. Oslovím kompetentní osobu a vysvětlím svůj návrh řešení. Předpokládám, že uplatnit moje řešení může být pro tu osobu zajímavé a nic by tedy v zásadě nemělo bránit, abychom si o záležitosti podiskutovali a domluvili se na spolupráci.

V drtivé většině případů jednání končí tak, že k žádné další spolupráci nedojde a posléze mám dojem, že osoba je spíše dotčena, že po ní žádám, aby změnila něco rutinně zaběhaného. Mé návrhy na spolupráci vztáhne na sebe, jako že naznačuji, že vlastně dříve dělala něco špatně, a veškerá komunikace je ukončena.

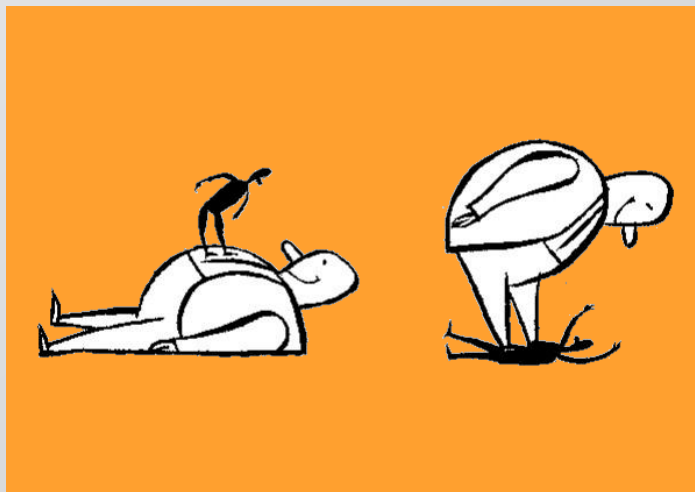
Jak mám přesvědčovat lidi, aby byli ochotni ke spolupráci? Argumentačně to příliš nefunguje. Samozřejmě jsem vždy otevřen o návrhu diskutovat a vítám podněty na vylepšení od druhé strany. V drtivé většině nic takového nepomáhá, téměř každý preferuje zachování svého původního stavu.

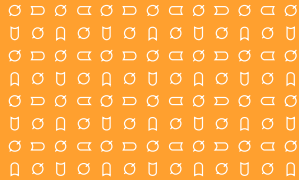

Nové technologie mají komerční využití, které je nesmírně výnosné.

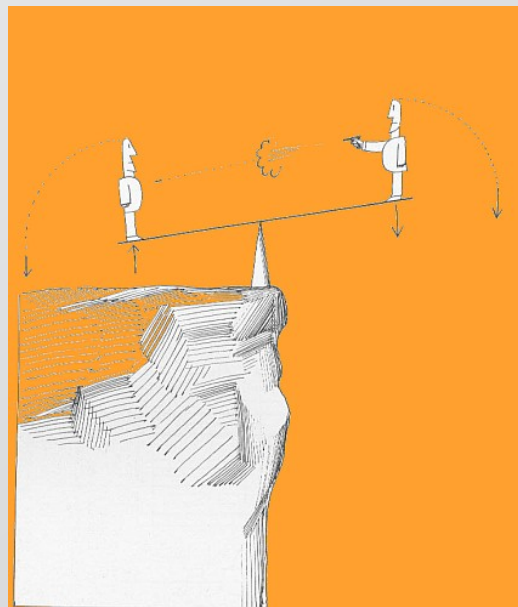
Ve skutečnosti jsou vyvíjeny téměř výlučně komerčními společnostmi. Pokud se věda bude stále více z univerzit stěhovat do firem, kde zůstane veřejná kontrola?

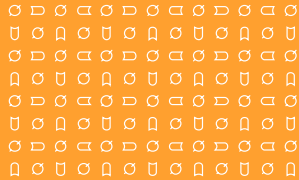
Bude věda časem doménou několika bohatých firem, které natahají talenty a nákladné technologie a zavřou se do skleníků před reálným světem?

Všechny intelektuální elity dnes soupeří o prostředky.
Mnohdy jde vcelku o pofiderní projekty.
Ovšem bez grantů, z jejichž účelnosti mívám rozporuplné pocity,
bych se na konferenci ani nepodíval a literaturu si nepořídil.
Je etické v takovém samoučelném projektu vůbec figurovat?

Myslíte, že si dokáže člověk trvale vystačit s pochybnostmi nebo má (bude) hledat jistoty?

